STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT

Yttrande

Datum 2026-10-22

Diarienummer 4.3.3-2607-0914

Er beteckning LI2026/01339

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av promemoria Ändring av detaljplan

Statens geotekniska institut (SGI) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Landsbygds- och infrastrukturdepartementets promemoria Ändring av detaljplaner. SGI är förvaltningsmyndighet för geotekniska och miljögeotekniska frågor. Vårt uppdrag bidrar till en effektivare plan- och byggprocess, ett säkrare och mer hållbart markbyggande och minskade risker för ras, skred och erosion.

Sammanfattning

SGI ser generellt positivt på en ökad digitalisering av planer och har i huvudsak inga synpunkter på promemorians förslag. Däremot ser vi att förslaget kan medföra problem där det finns geotekniska säkerhetsrisker såsom ras, skred eller erosion.

Sammantaget innebär förslaget att en kommun kan ersätta en äldre detaljplan utan att genomföra den lämplighetsprövning som skulle krävas om samma markanvändning prövades genom en ny detaljplan idag. Detta riskerar att äldre bedömningar av ras-, skred- och erosionsrisker förs vidare trots att kunskapsläget och förutsättningarna har förändrats.

SGI:s synpunkter

Kunskapen om ras-, skred- och erosionsrisker har utvecklats över tid, vilket bland annat har medfört att säkerhetsmarginalerna har höjts för byggnation och att omfattningen av innehållet i utredningar av dessa risker har ökats genom fler kontroller, beräkningar och undersökningar av jordens tekniska egenskaper. För äldre detaljplaner har markens lämplighet ofta bedömts utifrån den praxis som gällde då planen togs fram. För dessa detaljplaner saknas därför underlag som motsvarar dagens krav på bedömning av markens lämplighet. Klimatförändringens effekter innebär utöver det att geotekniska förhållanden förändras. Det finns därför en risk att markområden som tidigare bedömts som lämpliga inte längre uppfyller samma säkerhetsnivå. Promemorians förslag kan få betydelse för hur tidigare genomförda lämplighetsbedömningar, när det gäller ras, skred och erosion, hanteras när planregleringar överförs till en ny detaljplan. Kommunen bör även fortsättningsvis säkerställa att markens lämplighet bedöms utifrån aktuellt kunskapsläge.

Av promemorian framgår ett antal förutsättningar när förenklade prövningar kan göras. I kapitel 9 ges exempel på ändringar, tillägg eller borttagande av användningsbestämmelser som medför en förenklad prövning. Några exempel anges vara att ett område för bostäder kan få en vårdcentral eller förskola eller att fler bostadstyper t.ex. radhus kan möjliggöras i ett område som är begränsat till friliggande villor. SGI konstaterar att sådana förändringar medför förändrade lastförhållanden i jämförelse med vad den tidigare planen tillät, exempelvis genom att radhus medför en större lastkoncentration i jämförelse med flera mindre och utspridda huskroppar. Likaså kan en vårdcentral inom ett bostadsområde innebära större lastkoncentrationer. SGI anser att det kan innebära att riskerna för ras och skred förändras inom ett område.

Även nya standarder för utformning av detaljplaner skulle kunna medföra att den nya detaljplanen i vissa fall kommer tillåta åtgärder som den gamla detaljplanen inte lämplighetsprövades för. Kommunen kan visserligen alltid välja att tillämpa en fullständig prövning och ett normalt förfarande när en ny detaljplan ska ersätta en tidigare plan. Det kan dock ifrågasättas i vilken utsträckning det

Statens geotekniska institut

581 93 LINKÖPING
Besöksadress: Olaus Magnus väg 35
Telefon: 013-20 18 00
E-post: sgi@sgi.se
Bankgiro: 5211-0053
Org.nr: 202100-0712

kommer ske. SGI rekommenderar att statlig vägledning tas fram för kommunerna som förtydligar när en fullständig prövning bör göras.

Det finns en risk med att en ny detaljplan som ersätter en tidigare detaljplan i vissa fall kan uppfattas av både bygglovshandläggare och allmänheten som att den har blivit lämplighetsprövad utifrån dagens krav. En sådan missuppfattning skulle kunna påverka hanteringen av de efterföljande lov- och bygg-processerna. Idag kan bygglovshandläggare vara medvetna om att lämpligheten i en äldre detaljplan inte har prövats utifrån dagens krav och därför uppmärksamma frågorna i bygglovsprövningen i stället. Denna grind kan utebli om det inte tydligt framgår av planbeskrivningen i den nya planen. Det framgår visserligen på s. 30 i promemorian att information från den gamla planbeskrivningen ska ingå i den nya planbeskrivningen, men det bör övervägas om detta förhindrar att missuppfattningar kan uppstå.

I betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51) föreslås ett skarpt lagkrav om att kommuner ska ändra eller upphäva delar av detaljplaner vars genomförandetid gått ut och som inte bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer av planen och där det finns betydande risk för klimat-relaterade översvämningar, ras, skred eller erosion om marken bebyggs enligt planen. Vidare anges att det är kommunens arbete med att ta fram en översiktsplan eller en planeringsstrategi som ger förut-sättningar för att bedöma var det föreligger risker som gör att det föreslagna kravet inträder. SGI tillstyrkte detta förslag. En sådan författningsändring kan bidra till att riskerna som belyses i föreliggande remissvar omhändertas av kommunerna i samband med att en befintlig detaljplan ersätts av en ny.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Johan Anderberg efter föredragning av geoteknikern David Rudebeck. I ärendets slutliga handläggning har även enhetschefen Maria Kristensson deltagit.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT

Johan Anderberg

David Rudebeck

Kopia till: li.spn@regeringskansliet.se